

СТРАТЕГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ УКРАЇНИ

У статті подана динаміка стану конкурентоспроможності України у світовому рейтингу у період 2008–2010 рр. Розглянуто найбільш перспективну стратегію реалізації конкурентних переваг України.

Ключові слова: конкурентоспроможність, елементи конкурентоспроможності, типи економіки, світовий рейтинг конкурентоспроможності.

I. Вступ

Конкурентоспроможність визначається як набір інститутів, стратегій і факторів, що визначають рівень продуктивності країни. У свою чергу, рівень продуктивності впливає на рівень благополуччя економіки країни. Рівень продуктивності визначає прибутковість інвестицій в економіці. Рівень прибутковості є фундаментальним детермінантом темпів зростання економіки та більш конкурентоспроможною є та економіка, в якій очікується стрімкіше зростання в середньо- і довгостроковій перспективі [1].

Конкурентоспроможність країни визначають як:

- політико-економічну концепцію [2];
- потенційні можливості компанії країни конкурувати на світових ринках;
- динамічний процес та механізм розвитку [3–4];
- довгострокове зростання [5];
- властивість економіки [6–7];
- спроможність економіки утримувати свою присутність на міжнародних ринках [8].

Таким чином, конкурентоспроможність країни це статичний стан її економіки та потенційна можливість її подальшого розвитку.

II. Постановка завдання

Метою статті є встановлення конкурентних переваг України, аналіз динаміки конкурентоспроможності України та встановлення стратегій реалізації конкурентних переваг України.

III. Результати

Головним показником конкурентоспроможності країни є індекс глобальної конкурентоспроможності (далі – ІГК), який був розроблений у співпраці з професором Хав'єром Сала-І-Мартіном з Колумбійського Університету та вперше представлений у 2004 р. Складники цього індексу, згруповані у 12 складових конкурентоспроможності [9].

1. Державні та приватні інституції. Інституціональне середовище формує базу, у межах якої приватні підприємці, компанії та уряди взаємодіють один з одним з метою отримання доходу та збагачення економіки, таким чином суттєво впливаючи на конкурентоспроможність та економічне зростання. Якість інституціонального середовища впливає на спосіб, у який різні суспільства розподіляють свої переваги та зазнають втрат від реалізації стратегій і програм розвитку. Крім того, вона позначається на інвестиційних рішеннях і організації виробництва.

2. Інфраструктура. Високорозвинута інфраструктура має велике значення для ефективного функціонування економіки, оскільки вона є важливим чинником, що визначає місце розташування економічної діяльності, а також види діяльності або сектори, що можуть набути високого рівня розвитку в економіці. Високоякісна транспортна інфраструктура зменшує вплив відстаней між регіонами, що забезпечує реальну інтеграцію національного ринку та зв'язок з ринками інших країн і регіонів. Вона також стимулює рух робочої сили в країні у пошуку найбільш придатних робочих місць. Економіка також залежить від безперешкодного постачання електроенергії в необхідному обсязі, що забезпечує належний режим роботи підприємств та заводів. Нарешті, широка й розвинута телекомунікаційна мережа гарантує швидкий і вільний потік інформації.

3. Макроекономічна стабільність. Макроекономічна стабільність сама по собі не може збільшити продуктивність країни. Однак макроекономічний хаос серйозно шкодить економіці. Компанії не в змозі прийняти обґрунтовані рішення при нестійкому рівні цін, фінансовий сектор не може функціонувати, якщо в державі спостерігається гігантський дефіцит бюджету. Держава не може ефективно надавати послуги, якщо вона повинна виплачувати величезні відсотки за попередні борги.

4. Охорона здоров'я та початкова освіта. Здорова та освічена робоча сила має життєво важливе значення для конкурентоспроможності й продуктивності країни. Хворі працівники створюють значні додаткові витрати для бізнесу, оскільки відсутні або працюють менш продуктивно. Інвестиції в охорону здоров'я надзвичайно важливі як з економічного, так і з морального погляду. Крім здоров'я, ця складова також враховує рівень та якість початкової освіти населення.

5. Вища освіта та професійна підготовка. Якісна вища освіта та професійна підготовка мають вирішальне значення для економік, які намагаються рухатися вперед ланцюгом створення додаткової вартості, не обмежуючись простими виробничими процесами та продукцією. Для урахування такої концепції у цій групі факторів оцінюється рівень зарахування до середніх шкіл і ВНЗ, а також якість освіти. Рівень навчання та наявність професійної підготовки також враховується, оскільки вони забезпечують працівникам можливість регулярно поліпшувати свої навички при роботі з постійно оновлюваними виробничими системами.

6. Ефективність ринку товарів. Країни з ефективними ринками виробляють необхідний асортимент товарів та послуг з урахуванням умов попиту-пропозиції. Крім того, такі ринки гарантують, що товари продаватимуться та купуватимуться найефективнішим чином. Здорова ринкова конкуренція на внутрішньому та зовнішньому ринках важлива для підвищення ринкової ефективності та, відповідно, продуктивності бізнесу. Вона гарантує виживання найефективнішим фірмам. Ефективність ринку також враховує умови попиту, який змушує компанії впроваджувати інноваційні рішення та орієнтуватися на потреби клієнта, таким чином стимулюючи здорову конкуренцію.

7. Ефективність ринку праці. Ефективність і гнучкість ринку праці вкрай важливі для забезпечення швидкого переміщення працівників з одного сектору в інший, що стимулює найбільш ефективне їх використання в економіці та створює необхідну ініціативу для максимальної самовідданості на робочому місці. Крім того, гнучкість ринку праці передбачає, що бізнес може незалежно змінювати заробітну плату працівникам, і що у результаті відносини між роботодавцем та працівником стабільно добрі. Ефективність ринку праці забезпечує рівність між жінками і чоловіками та можливість утримувати таланти від виїзду за кордон.

8. Рівень розвитку фінансового ринку. Ефективний фінансовий сектор дає можливість розміщення ресурсів, зекономлених громадянами країни або інвестованих іншими країнами, там, де ці ресурси використо-

вуються найбільш продуктивно. Розвинутий фінансовий сектор спрямовує ресурси не тим, хто має політичні зв'язки, а найбільш ефективним підприємцям або інвестиційним проектам з найбільшим очікуваним прибутком, що передбачає ретельне оцінювання ризиків. Функціонуючи належним чином, фінансовий ринок створює продукти та методи відповідно до їхніх потреб з таких джерел, як позики, ринок цінних паперів та венчурний капітал.

9. Оснащення новітніми технологіями. У цій групі оцінюється швидкість, з якою економіка переймає і використовує, але не обов'язково розвиває, новітні технології для підвищення продуктивності секторів своєї економіки. У сучасному світі, що взаємодіє, можливість переймати та використовувати новітні технології стала однією з найбільш важливих конкурентних переваг фірм. Зокрема, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) еволюціонували в технології "загального застосування" нашого часу, поширились в інші економічні сектори та відіграють роль ефективної інфраструктури для комерційних операцій.

10. Розмір ринку. Розмір ринку впливає на продуктивність, оскільки великі ринки дають компаніям змогу використовувати переваги ефекту масштабу виробництва. Традиційно ринки, доступні компаніям, обмежувалися кордонами їхньої країни. В епоху глобалізації міжнародні ринки прийшли на заміну внутрішнім, більшою мірою це стосується невеликих держав. Саме цьому при аналізі 10-ї складової економічної конкурентоспроможності враховується розмір як внутрішнього, так і зовнішнього ринку. Врахування обох цих частин при визначенні розмірів ринку країни, допомагає уникнути дискримінації географічних територій, які складаються з багатьох країн, але при цьому мають єдиний ринок, таких як Європейський Союз.

11. Рівень розвитку бізнесу. Рівень розвитку бізнесу стосується загальної якості бізнес-мереж країни, а також складності операцій і стратегій окремо взятих фірм. Це впливає на рівень ефективності при виробництві товарів і послуг, що, у свою чергу, збільшує продуктивність і підвищує конкурентоспроможність всієї країни. Коли компанії та постачальники об'єднані в групи (кластери) і географічно перебувають недалеко один від одного, ефективність зростає, виникає більше можливостей для інновацій, зменшується кількість бар'єрів для створення нових фірм. У результаті індивідуальної діяльності та розробки стратегій фірм (брендинг, маркетинг, наявність ланцюга створення доданої вартості, виробництво унікальних і складних товарів) виникають комплексні та сучасні бізнес-процеси, оскільки

нові ідеї переходять від одних компаній до інших.

12. Інновації. Остання складова конкурентоспроможності – технологічні інновації. У довгостроковій перспективі підвищення ефективності та рівня життя можливе лише завдяки технологічним інноваціям. Особливе значення інновації мають для розвинутих країн, де працюють за найбільш передовими технологіями, тому можливість адаптації та інтеграції зовнішніх технологій, що зазначені у дев'ятій складовій, достатньо обмежена. Компанії в таких державах повинні розробляти та створювати найсучасніші товари та процеси для збереження конкурентної переваги. Для цього необхідне сприятливе для інноваційної діяльності середовище, яке має підтримку з боку державного та приватного секторів. Зокрема, йдеться про достатні інвестиції в наукові дослідження, особливо з боку бізнесу, високоякісні дослідницькі інститути, співробітництво у проведенні досліджень між університетами та бізнесом, а також захист інтелектуальної власності.

Хоча 12 складових конкурентоспроможності представлені окремо, це не повинно зменшувати значення того, що всі вони взаємопов'язані. Це означає не лише взаємний зв'язок складових, а й те, що вони посилюють одна одну. Наприклад, бізнес не зможе застосувати інновації (12-та складова), якщо інституції (перша складова), які відповідають за захист інтелектуальної власності, не виконують своєї ролі, або якщо робоча сила недостатньо освічена або погано тренувана (п'ята складова). Незважаючи на те, що при підрахунку індексу 12 складових будуть агреговані в єдиний індекс, показники також вказані для кожної з 12-ти складових окремо, таким чином надаючи можливість провести аналіз сильних і слабких сторін конкурентоспроможності країн. Висвітлюючи та визначаючи пріоритети щодо проведення заходів для розвитку економіки, а також сильні сторони, на які потрібно спиратися, цей аналіз формує основу для майбутнього вибору економічної політики.

Різні фактори впливають на країни неоднаково. За результатами ІГК, на першій стадії економічне зростання залежить від базових факторів, а країни конкурують за рахунок забезпеченості ресурсами (в основному, некваліфікованою робочою силою та природними ресурсами). Збереження конкурентоспроможності на цій стадії розвитку економіки залежить в основному від стабільного функціонування державних і приватних інституцій (перша складова) добре розвинутої інфраструктури (друга складова), макроекономічної стабільності (третьа складова), а також від здоров'я та освіченості робочої сили (четверта складова). У міру зростання заробітних плат та подальшого економічного розвитку, країни переходять до наступної стадії, де економічне зростання залежить від ефективності. На цій стадії необхідно впроваджувати більш ефективні виробничі процеси, покращувати якість продукції. На цьому етапі підвищення рівня конкурентоспроможності більшою мірою залежить від якості вищої освіти та професійної підготовки (п'ята складова), ефективного ринку товарів і послуг (шоста складова), надійного функціонування ринку праці (сьома складова), розвинутості фінансового ринку (восьма складова), розмірів внутрішнього та зовнішнього ринків (10-та складова), а також здатності впроваджувати новітні технології (дев'ята складова). Нарешті, коли країни переходять до стадії розвитку економіки, що залежить від інновацій, вони здатні підтримувати високий рівень заробітних плат і відповідний рівень життя тільки за умови, що компанії конкурують за рахунок нової й унікальної продукції. На цій стадії компанії повинні конкурувати завдяки інноваціям (12-та складова), виробляючи нові й різноманітні товари завдяки високорозвинутим виробничим процесам (11-та складова). Концепція стадій економічного розвитку інтегрована в індекс глобальної конкурентоспроможності таким чином: більша питома вага надається тим складовим, які відносно більш важливі для поточної стадії економічного розвитку країни (табл. 1).

Таблиця 1

Складові Глобального індексу конкурентоспроможності країни

Група вимог	Складові групи	Тип економіки
Базові вимоги	– державні, суспільні та приватні установи; – інфраструктура; – макроекономічна стабільність; – охорона здоров'я та початкова освіта	факторорієнтована економіка
Каталізатори (підсилувачі) ефективності	– вища освіта та професійна підготовка; – ефективність ринку товарів та послуг; – ефективність ринку праці; – розвинутість фінансового ринку; – оснащеність новітніми технологіями (технологічна готовність); – розмір ринку	економіка, орієнтована на ефективність
Фактори розвитку та інноваційного потенціалу	– рівень розвитку бізнесу; – інновації	іноваційно орієнтована економіка

Це означає, що всі 12 складових певною мірою важливі для всіх країн, але важливість кожної з них залежить від конкретної стадії розвитку економіки країни. Щоб це врахувати, складові згруповані в три субіндекси, кожний з яких є найбільш важливим на певній стадії розвитку економіки.

Україна посідає 72-ге місце в рейтингу глобальної конкурентоспроможності 2008–2009 рр. із загальним балам 4,09 (з 134 країн, що увійшли до цього звіту). За 2008 р. Україна поліпшила свій рейтинг всього на одну позицію. Якщо цей результат порівняти з вибіркою країн за 2007–2008 рр., то прогрес України становитиме два пункти. Порівняно з попереднім звітом можна констатувати, що Україна продемонструвала малопомітний прогрес у рейтингу. Загальна оцінка конкурентоспроможності економіки зросла на 0,11 бала (для порівняння: в 2007–2008 рр. загальна оцінка України знизилася на 0,05 бала). Однак збільшення загального бала не позначилося на динаміці країни в рейтингу ІГК. Це говорить про те, що більшість країн, які знаходяться вище або нижче України у рейтингу, прогресували в 2008–2009 рр. швидше або з таким самим успіхом.

У рейтингу Всесвітнього економічного форуму за 2009–2010 рр. Україна посіла 82-гу позицію серед 133-х країн і впала на 10 позицій. Після періоду відносно стабільності рейтингу у 2006–2008 рр. (69, 73 і 72-ге місце, відповідно), країна опинилася у дев'ятій десятці країн, де вона перебувала до цього. При цьому, як і в рейтингу за минулий рік, Україна знаходиться у групі латиноамериканських та африканських країн, що розвиваються. Нашими безпосередніми сусідами за рейтингом конкурентоспроможності є Гамбія та Алжир. Рейтинг України, як зрештою і багатьох інших країн, виявився нестійким до наслідків фінансової кризи. Подібне різке падіння (на 10 і більше позицій) відбулося ще у дев'ятох країнах: Ботсвані, Гані, Латвії, Малі, Монголії, Росії, Сирії, Філіппінах і Хорватії. Так, Латвія і Росія погіршили свої оцінки на 14 і 12 позицій, відповідно. Передбачається, що конкурентоспроможність країни не повинна залежати від тимчасових економічних шоків, проте фінансова криза виявилася затяжною і негативно позначилася практично на всіх країнах. Економіка України більше за інші країни регіону постраждала від кризи – падіння ВВП у 2009 р. становило 15,1%. Незважаючи на те, що світова економіка почала відновлюватись, наслідки кризи ще будуть довго відчуватися, зокрема, у фінансовому секторі.

Інституційне середовище є найслабшим місцем конкурентоспроможності України. За цим компонентом Україна посідає 115 місце із 134 держав, включених у ІГК

2008–2009 рр., відстаючи від усіх країн ЄС-12 (медіанний рейтинг 68) і більшості держав СНД (медіанний рейтинг 92). Порівняно з минулим звітом позиції України в рейтингу за цією складовою не змінились.

Зношена та нерозвинута **інфраструктура** залишається одним з вагомих факторів, що послаблює національну конкурентоспроможність. За цією компонентою Україна посідає 79-те місце в ІГК 2008–2009 рр., погіршивши за рік свої позиції у рейтингу на два пункти. Показники якості української інфраструктури не відповідають європейським стандартам, включаючи країни ЄС-12, а також не дотягують рівня найбільш розвинутих країн СНГ.

Серед базових факторів конкурентоспроможності Україна має найвищий рейтинг за складовою **“охорона здоров'я та початкова освіта”**. За минулий рік країна помітно, а саме на 14 пунктів, покращила свої позиції в рейтингу за цим компонентом, посівши підсумкове 60-те місце. Україна має вищий рейтинг за цією складовою, ніж більшість країн СНД (виняток Російська Федерація). Однак прогрес за окремими показниками йде нерівномірно: якщо у сфері початкової освіти Україні за останні три роки вдалося зробити ривок з 80-го на 50-те місце в рейтингу, то якість послуг охорони здоров'я за ці роки погіршилася з 79-го до 89-го місця в рейтингу.

Макроекономічна стабільність – складова, за якою Україна продемонструвала найбільший регрес порівняно з попереднім звітом. За минулий рік за цим компонентом країна втратила дев'ять позицій в рейтингу, посівши у підсумку 91-ше місце.

Система **вищої та професійної освіти** є однією з найсильніших конкурентних переваг України. За цією складовою країна посідає 43-тє місце в рейтингу ІГК 2008–2009 рр., зміцнивши свої позиції за минулий рік відразу на 10 пунктів. Такий прогрес дав Україні змогу помітно скоротити відставання за цим компонентом від країн ЄС-12 (обігнавши Словацьку Республіку, Румунію та Болгарію), медіанний рейтинг яких становить 36,5 і вийти на провідне місце серед країн СНД.

Слабка ефективність ринку товарів – поряд з нерозвинутими інститутами та нестабільним макроекономічним середовищем – одна з трьох найслабших складових національної конкурентоспроможності. У ІГК 2008–2009 рр. Україна посідає 103-тє місце за цим компонентом, істотно відстаючи від країн ЄС-12 (з медіанним рейтингом 49) і програючи найбільш розвинутих країнам СНД (Російській Федерації, Азербайджану, Казахстану, а також Грузії). За минулий рік країна не змогла домогтися істотних поліпшень у цій сфері, що й зумовило її падіння в рейтингу на дві позиції.

В Україні склався і функціонує відносно **ефективний ринок праці**. За цим компонентом Україна посідає 54-те місце серед країн, включених в ІГК 2008–2009 рр. За минулий рік позиції країни у відповідному рейтингу покращилися на 11 пунктів. Це дало Україні змогу обігнати в рейтингу групу країн ЄС-12, медіанний рейтинг якої становить 60,5 (включаючи Польщу, Угорщину, Словенію, Кіпр, Мальту, Румунію та Болгарію).

Незважаючи на бурхливе зростання банківського і фондового ринку останніми роками, **національний фінансовий сектор** залишається все ще слабо розвинутим. За минулий рік Україна не змогла поліпшити свої позиції в рейтингу за цим компонентом, залишившись на 85-му місці. В останньому випуску ІГК за рівнем розвитку фінансового ринку Україна помітно відстає від усіх країн ЄС-12, медіанний рейтинг яких становить 51,5, хоча й вийшла на лідируючі позиції в СНД.

Оснащеність новітніми технологіями (технологічна готовність) – складова, за якою Україна продемонструвала найбільший прогрес в ІГК 2008–2009 рр. Порівняно з минулим роком позиції країни в рейтингу за цим компонентом зміцнилися відразу на 23 пункту, що перемістило Україну на 65-те місце. Такий стрибок не дав змоги подолати істотне відставання від країн ЄС-12, які з медіанним рейтингом 37 пішли далеко вперед від України, однак дав можливість вийти на провідне місце серед країн СНД, випередивши Російську Федерацію і Азербайджан.

Українські компанії мають доступ до достатньо ємного внутрішнього і зовнішнього ринків. За складовою **“розмір ринку”** Україна посідає найвище 31-ше місце в ІГК 2008–2009 рр., поступаючись із країн ЄС-12 тільки Польщі (20-те місце), а з країн СНД – Російській Федерації (8-ме місце). За минулий рік становище України у рейтингу за цим компонентом погіршилося на п'ять позицій. Це пов'язано, перш за все, зі скороченням обсягів експорту та імпорту у ВВП. Тим не менше, розмір ринку продовжує залишатися одним з найбільших конкурентних переваг України.

В ІГК 2008–2009 рр. Україна займає 80-те місце за **рівнем розвитку бізнесу**, що всього на одну позицію краще, ніж у попередньому звіті. Слід зазначити, що за останні три роки особливих змін у рейтингу розвитку українського бізнесу не відбулося. За цим компонентом Україна відстає від більшості країн ЄС-12 (медіанний рейтинг 56), крім Латвії та Болгарії, але випереджає всі країни СНД (медіанний рейтинг 112).

В Україні склалося відносно сприятливе середовище для **іновацій**. За цією складовою країна посідає 52-ге місце в ІГК 2008–

2009 рр., що перевищує рейтинг у групі ЄС-12 (56,5), зокрема таких країн, як: Словачька Республіка, Румунія, Польща, Литва, Латвія і Болгарія. З країн СНД більш високим рейтингом за іноваційною компонентою володіють лише Російська Федерація і Азербайджан. За минулий рік Україна змогла поліпшити своє становище у рейтингу найбільш іноваційних економік відразу на 13 позицій.

Як свідчать результати підрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності України за 2009–2010 рр., країна відкотилась назад за всіма трьома групами складових рейтингу: базовими вимогами (з 86-го на 94-те місце); підсилювачами ефективності (з 58-го на 68-ме) та факторами інноваційного розвитку (з 66-го на 80-те місце). При цьому, для України найважливішими є оцінки саме за першими десятима складовими конкурентоспроможності, оскільки країна знаходиться на другій стадії розвитку за методологією ВЕФ Україна, покращила свій рейтинг лише за трьома складовими конкурентоспроможності. Країна посіла 49-те місце за ефективністю ринку праці, 29-те місце за розміром ринку і 78-ме місце за складовою “інфраструктура”.

Фінансова криза викрила слабкі сторони конкурентоспроможності країни. Так, найбільш різко погіршилися рейтинги України за такими трьома складовими: макроекономічна стабільність (падіння на 15 пунктів), рівень розвитку фінансового ринку (падіння на 21 пункт) і оснащення новими технологіями (падіння на 15 пунктів). Часто саме в тих сферах, де зафіксовано падіння, також спостерігається і найбільше відставання України від інших країн.

Макроекономічна ситуація у 2009 р. в Україні продовжила погіршуватись і у підсумку країна посіла 106-те місце поряд з Йорданією і Парагваєм.

Фінансова система країни виявилась вкрай вразливою до кризи. Доступність фінансування різко знизилася, збільшилися обмеження на рух капіталу і, до всього іншого, різко погіршилась надійність банків. Водночас слід зазначити, що Україна отримала вищий рейтинг (106-те місце), ніж Казахстан і Росія – 111-те і 119-те місце, відповідно.

Нарешті, у складовій “технологічна готовність” особливо різке падіння відбулось за показником прями іноземні інвестиції і передання технологій. ПІІ і капітальні інвестиції дійсно продемонстрували різкий спад за підсумками 2009 р. Така тенденція створює негативні передумови для швидкого виходу країни з кризи. За іншими показниками цієї складової оцінки також погіршились. Так, компаніям було не до впровадження нових технологій на фоні кризи, а ключові показники розвитку телекомунікаційного ринку

суттєво уповільнили зростання. Останнє пояснюється не лише фінансовою кризою, а й насиченням ринку, насамперед мобільного зв'язку.

Під час кризи зростає роль держави, а тому її ефективність як ніколи важлива для підвищення конкурентоспроможності економіки. Хоча рейтинг ефективності інститу-

ціонального середовища в Україні впав лише на п'ять пунктів, причини для занепокоєння залишаються. За цією складовою в Україні найнижчий рейтинг – 120-те місце, поряд з Нікарагуа і Монголією [10]. Динаміка складових конкурентоспроможності подана у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка складових конкурентоспроможності у 2007–2010 рр.

Складова конкурентоспроможності	2007–2008 рр.	2008–2009 рр.	Дельта 2007–2008 рр.	2009–2010 рр.	Дельта 2008–2009 рр.
Індекс глобальної конкурентоспроможності країни	73	72	1	82	–10
Державні, суспільні та приватні установи	115	115	0	120	–5
Інфраструктура	77	79	–2	78	1
Макроекономічна стабільність	82	91	–9	106	–15
Охорона здоров'я та початкова освіта	74	60	14	68	–8
Вища освіта та професійна підготовка	53	43	10	46	–3
Ефективність ринку товарів та послуг	101	103	–2	109	–6
Ефективність ринку праці	65	54	11	49	5
Розвинутість фінансового ринку	85	85	0	106	–21
Оснащеність новітніми технологіями (технологічна готовність)	37	65	28	80	–25
Розмір ринку	26	31	–5	29	2
Рівень розвитку бізнесу	81	80	1	91	–11
Інновації	65	52	13	62	–10

Підвищення конкурентоспроможності через кластерні ініціативи є базовим елементом стратегії розвитку більшості країн. У економічну літературу поняття “кластер” було застосовано Майклом Портером (1990 р.), за яким кластер – концентровані за географічною ознакою група взаємопов'язаних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій (наприклад, університетів, агентств зі стандартизації, а також торгових об'єднань) в певних галузях, що конкурують, але разом з тим виконують спільну роботу [11]. Таким чином, у кластері група географічно взаємопов'язаних компаній має діяти у певній галузі, характеризується спільною діяльністю та взаємодоповненням. Світова практика свідчить, що в останні два десятиріччя процес формування кластерів відбувався досить активно.

Перші спроби впровадити кластерний підхід у економіку здійснюються у країнах СНД. Наприклад, за даними Міжнародного фонду сприяння ринку, в Україні сформовані та практично діють більше 25 промислових агломерацій компаній та структур, що взаємодіють за схемою подібній кластерній. До найбільш великих та успішних за обсягом продукції, слід віднести будівельний та швейний кластер у м. Хмельницькому. У розпал кризи в липні 2009 р. Постановою Президії НАН України було ухвалено Порядок створення та функціонування національних інноваційних кластерів, а також визначено перелік академічних установ та промислових підприємств, що їх становити-

ме. Кластери створюються у пріоритетних напрямках інноваційної діяльності: “Нові машини” (м. Дніпропетровськ), “Нові матеріали” (м. Харків), “Біотехнології” (м. Львів), “Нові продукти харчування” (м. Київ та Київська область), “Нові технології природовикористання” (м. Донецьк), “Інноваційна культура суспільства” (м. Київ), “Нове силове устаткування та двигуни” (м. Запоріжжя), “Енергетика сталого розвитку” (м. Київ).

IV. Висновки

З урахуванням наведеного можна зробити такі висновки:

1. Конкурентоспроможність країни є сполученням певних умов, що мають забезпечити підприємствам країни сталий розвиток їх діяльності. Це підтверджує методика оцінювання світової конкурентоспроможності країни.

2. Згідно з методикою оцінювання конкурентоспроможності країни, Україна знаходиться у групі країн з економікою, що орієнтована на ефективність, поряд з Бразилією, Аргентиною, Мексикою.

3. Світова криза вказала, що конкурентоспроможність України залежить від багатьох зовнішніх чинників та у 2010 р. рейтинг конкурентоспроможності впав з 72-го до 82-го місця.

4. Слід зазначити, складова “інновації” знизилась на 10 пунктів, порівняно з такими складовими як макроекономічна стабільність, розвинутість фінансового ринку та бізнесу. Тому найбільш перспективними стратегіями підвищення конкурентоспроможності є кластерна стратегія. Ця стратегія при її повній реалізації дасть Україні змогу

бути незалежною від зовнішніх факторів та поступово увійти у наступну групу країн.

Список використаної літератури

1. Глобальний індекс конкурентоспроможності країни. Визначення продуктивного потенціалу країни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.feg.org.ua/docs/competitiveness_report – 2008-ua.
2. Strand R. International Competitiveness a Meaningful Concept? In C.Roe Goddard, John T. Passesmith and John G. Conkling, eds. International Political Economy: State Market relations in the changing Global Order Boulder, Lynne Rienner, 1996. – 118 p.
3. Білорус О. Конкурентоспроможність у сучасному глобальному просторі / О. Білорус, Ю. Мацейко // Економічний часопис XXI. – 2002. – № 9. – С. 12.
4. Хамел Г. Конкурируя за будущее / Г. Хамел, К. Прахалад. – М.: Олимп – бізнес, 2002. – 231 с.
5. Michael E. Porter, Jeffrey D. Sachs and Andrew M. Warner. Executive Summary: Current Competitiveness and Growth Competitiveness, in Global Competitiveness Report 2000 (Oxford: Oxford University Press, 2000). – 14 p.
6. Спиридонов И. Международная конкуренция и пути повышения конкурентоспособности России / И. Спиридонов. – М.: Инфра – М, 1997. – 17 с.
7. Фатхундинов Ф. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление / Ф. Фатхундинов. – М.: Инфра-М. – 2000. – 23 с.
8. Адрианов В. Конкурентоспособность России в мировой экономике / В. Адрианов // МЭ и МО. – 2000. – № 3. – 39 с.
9. Звіт про конкурентоспроможність України 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.feg.org.ua/docs/competitiveness_report-2009-ua.
10. Звіт про конкурентоспроможність України 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.feg.org.ua/docs/competitiveness_report-2010-ua.
11. Портер М. Конкуренция / М. Портер. – М.: Вильямс, 2003.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2012 р.

Зиновьев И.Ф. Стратегия реализации конкурентных преимуществ Украины

В статье рассмотрена динамика состояния конкурентоспособности Украины в мировом рейтинге в период 2008–2010 гг. Рассмотрена наиболее перспективная стратегия реализации конкурентных преимуществ Украины.

Ключевые слова: конкурентоспособность, элементы конкурентоспособности, типы экономики, мировой рейтинг конкурентоспособности.

Zinovjev I. Strategy of realisation of Ukraine competitive advantage

The dynamic of Ukraine competitiveness of 2008–2010 are analyzed. The strategy of realization of Ukraine competitive advantage is determined.

Key words: competitiveness, elements of competitiveness, types of economies, the world ranks of competitiveness.